Seria: ELEKTRYKA z. 31

Nr kol. 299

A. TRYBUS Zakład Energetyczny Gliwice

FAŁSZOWANIE POMIARU PODIMPEDANCYJNYCH CZŁONÓW ROZRUCHOWYCH ZABEZPIECZEŃ ODLEGŁOŚCIOWYCH

1. Wstep

Niektóre przekaźniki odległościowe, np. F-my BBC typu L3 lub podobne, rozwiązane są przy zastosowaniu podimpedancyjnych członach rozruchowych. Człony te przyłączone są zwykle w ten sposób, że na ich uzwojenia napięciowe podawane jest napięcie międzyprzewodowe przy zwarciach międzyfazowych bez udziału ziemi, natomiast napięcie fazowe przy zwarciach dwu i jednofazowych z ziemią.

Ze względu na potrzebę rezerwowania nastawiane są zwykle na taką wartość, aby swoim zasięgiem obejmowały nie tylko zwarcia występujące na danej linii, ale również na wszystkich odcinkach stopnia drugiego tj. na wszystkich odejściach liniowych stacji następnej.

Pierwotną wartość impedancji rozruchowej członów podimpedancyjnych zabezpieczenia odległościowego w stacji A, spełniającą warunek rezerwowania przy zwarciu dwufazowym na końcu linii odchodzącej ze stacji B, w układzie jak na rys. 1 dobiera się [2] według wzoru:

$$Z_{r} \geq k_{b}(Z_{AB} + k_{f} \cdot Z_{BC}) (\Omega/f)$$
(1)

gdzie: Z_r

K.

- pierwotna wartość nastawieniowa członów rozruchowych
- współczynnik bezpieczeństwa uwzględniający rozrzut wartości rozruchowej przekaźnika
- ZAB; ZBC impedancja linii dla składowej kolejności zgodnej

Rys. 1. Schemat układu sieci dla zwarcia dwufazowego na końcu linii BC przy otwartym wyłączniku w stacji C; I_{AB}, I_{BC}, I_S, prądy zwarcia dwufazowego płynące w liniach AB i BC oraz pozostałej sieci przyłączonej do stacji B; Z_{AB}, Z_{BC} - impedancje linii AB, BC dla składowej kolejności zgodnej

 $I_{AB}; I_{BC} - prądy zwarcia dwufazowego płynące w linii AB i BC przy$ zwarciu na końcu linii BC $<math display="block">k_{e} = \frac{I_{BC}}{I_{AB}} - współczynnik fałszowania.$

Wzór ten jest słuszny przy założeniu równości kątów zwarcia obydwu linii oraz impedancji zastępczej pozostałej sieci zasilającej przyłączonej do szyn stacji B. Należy poza tym zaznaczyć, że impedancja mierzona przez człony rozruchowe przekaźnika przy zwarciu dwufazowym jest równa impedancji pętli zwarciowej i jest dwa razy większa od wartości nastawieniowej obliczonej ze wzoru (1).

Współczynnik fałszowania przyjmuje wartość $k_f > 1$ jeżeli prąd zwarcia pozostałej sieci przyłączonej do szyn stacji B I $_3 \neq 0$ natomiast $k_{\tilde{I}} = 1$ dla I $_{S} = 0$ co występuje wówczas gdy stacja B ma charakter odbiorczy i jest powiązana z siecią jedynie dwoma liniami. Współczynnik $k_{\tilde{I}}$ można również określić ze stosunku prądów zwarcia trójfazowego lub prądów składowej kolejności zgodnej płynących w liniach BC i AB.

Przy zwarciu trójfazowym impedancja Z mierzona przez przekaźnik w stacji A wymiesie:

$$z_{p} = \left| \frac{\hat{v}_{p}}{\hat{r}_{AB}} \right| = \frac{\sqrt{3} \, I_{AB} z_{AB} + \sqrt{3} \, I_{BC} z_{BC}}{I_{AB}} = \sqrt{3} \, (z_{AB} + \frac{I_{BC}}{I_{AB}} \, z_{BC})$$
(2)

a nastawieniowa wartość impedancji rozruchowej:

$$z_{r} \ge k_{b} \frac{z_{p}}{2}$$
(3)

czyli

$$Z_{r} \ge \frac{\sqrt{3}}{2} k_{b} \left(Z_{AB} + k_{f} Z_{BC} \right) \left(2/f \right)$$

$$\tag{4}$$

Jak wynika z porównania wzorów (1) i (4) wymagana wartość impedancji rozruchowej dla zwarcia dwufazowego spełnia również warunek rezerwowania dla zwarcia trójfazowego.

2. Impedancja rozruchowa dla zwarcia jednofazowego

W sieciach napowietrznych najwyższych napięć większość występujących zwarć to zwarcia jednofazowe. Wraz z rozbudową tych sieci wzrasta również wartość prądów zwarć jednofazowych i to w stopniu niejednokrotnie większym niż prądy zwarć wielofazowych bez udziału ziemi. Zależy to między innymi od mocy i ilości przyłączonych do sieci transformatorów z uziemionym punktem gwiazdowym. Nie należy więc wykluczyć możliwości istnienia takich warunków w których fałszowanie pomiaru podimpedancyjnych członów rozruchowych przy zwarciach jednofazowych będzie większe niż przy zwarciach dwufazowych. Warunki takie mogą mp. wystąpić w układzie ze stacją odbiorczą powiązaną z siecią tylko dwoma liniami jednofazowymi do której szyn przyłączony jest transformator z uziemionym punktem gwiazdowym. Tak więc warunek rezerwowania dla zwarć jednofazowych może nie być spełniony o ile nastawienie impedancji rozruchowej zostanie dobrane według wzoru (1).

Na rys. 2 przedstawiono w uproszczonej formie dowolny układ sieci z uziemionym punktem zerowym przy zwarciu na końcu jednofazowej linii BC odchodzącej ze stacji E wyłączonej w stacji C. Dla takiego układu fałszowanie pomiaru podimpedancyjnych członów rozruchowych przekaźnika zainstalowanego w stacji A na linii AB, przy zwarciu jednofazowym, można określić w sposób następujący:

Rys. 2. Schemat układu sieci dla zwarcia jednofazowego z ziemią na końcu linii BC przy otwartym wyłączniku w stacji C I_{BC}, I_{AB}, I_S - prądy zwarcia jednofazowego płynące w linii AB, BC oraz pozostałej sieci przyłączonej do stacji B

Oznaczenia:

I_{OAB}; I_{1AB}; I_{2AB} I_{OBC}; I_{1BC}; I_{2BC} - składowe kolejności zerowej zgodnej i przeciwnej prądu zwarcia linii AB lub BC

 φ_{AB} ; φ_{BC} - kat zwarcia linii AB lub BC.

Założenia:

 $1^{\circ} - \varphi_{AB} = \varphi_{BC}$ $2^{\circ} - Z_{1AB} = Z_{2AB} \text{ oraz } Z_{1BC} = Z_{2BC}$ $3^{\circ} - I_{1AB} = I_{2AB} \text{ oraz } I_{1BC} = I_{2BC}$

Biorąc pod uwagę powyższe oznaczenia i założenia otrzymujemy następujące wyrażenia na napięcia poszczególnych składowych fazy zwartej występujące w miejscu zainstalowania przekaźnika:

$$U_{1} = I_{1BC} Z_{1BC} + I_{1AB} Z_{1AB} = I_{1AB} (Z_{1AB} + k_{1} Z_{1BC})$$
(5)

Fakszowanie pomiaru podimpedancyjnych członów rozruchowych ...

$$U_{2} = I_{2BC} Z_{2BC} + I_{2AB} Z_{2AB} = I_{1AB} (Z_{1AB} + k_{1} Z_{1BC})$$
(6)

gdzie

$$k_{1} = \frac{I_{2BC}}{I_{2AB}} = \frac{I_{1BC}}{I_{1AB}}$$
 (7)

$$U_{0} = I_{OBC} Z_{OBC} + I_{OAB} Z_{OAB} = I_{OBC} \frac{Z_{OAB} + k_{0} Z_{OBC}}{k_{0}}$$
(8)

gdzie

$$k_0 = \frac{I_{OAB}}{I_{OBC}}$$
(9)

Ponieważ przyjęto zwarcie jednofazowe na końcu linii BC przy otwartym wyłączniku w stacji C:

$$I_{OBC} = I_{1BC}$$
(10)

podstawiając dodatkowo ze wzoru (7):

 $I_{1BC} = k_1 I_{1AB}$

wzór (8) przyjmuje postać:

$$U_{0} = I_{1AB} \frac{k_{1} (Z_{0AB} + k_{0} Z_{0BC})}{k_{0}}$$
(11)

Napięcie fazowe, mierzone przez podimpedancyjny człon rozruchowy przekaźnika, będące sumą poszczególnych składowych będzie równe:

$$U = U_{1} + U_{2} + U_{0} = 2I_{1AB} (Z_{1AB} + k_{1} Z_{1BC}) + I_{1AB} \frac{k_{1} (Z_{0AB} + k_{0} Z_{0BC})}{k_{0}} = I_{1AB} \frac{2k_{0} (Z_{1AB} + k_{1} Z_{1BC}) + k_{1} (Z_{0AB} + k_{0} Z_{0BC})}{k_{0}}$$
(12)

Prąd zaś zwartej fazy mierzony przez człon rozruchowy przekaźnika będzie równy:

$$I_{AB} = I_{1AB} + I_{2AB} + I_{0AB} = 2I_{1AB} + I_{0AB} = I_{1AB} \left(2 + \frac{I_{0AB}}{I_{1AB}}\right)$$
(13)

uwzględniając zależność (7) (9) i (10) otrzymujemy:

$$\frac{I_{OAB}}{I_{1AB}} = \frac{k_1}{k_0}$$

a wyrażenie (13) przyjmie ostatecznie postać:

$$I_{AB} = I_{1AB} \frac{k_1 + 2k_0}{k_0}$$
(14)

Wartość impedancji mierzonej przez przekaźnik określona na podstawie zależności (12) i (14) wynosi:

$$Z_{p} = \frac{U}{I_{AB}} = \frac{2k_{0} \left(Z_{1AB} + k_{1} Z_{1BC}\right) + k_{1} \left(Z_{0AB} + k_{0} Z_{0BC}\right)}{k_{1} + 2 k_{0}}$$
(15)

370

po wprowadzeniu dodatkowej zależności:

$$\frac{Z_{OAB}}{Z_{1AB}} = C_{AB} \text{ oraz } \frac{Z_{OBC}}{Z_{1BC}} = C_{BC}$$

oraz po dokonaniu odpowiednich przekształceń otrzymujemy:

$$Z_{p} = \frac{C_{AB} + 2\frac{k_{0}}{k_{1}}}{1 + 2\frac{k_{0}}{k_{1}}} Z_{1AB} + k_{1} \frac{\frac{k_{0}}{k_{1}}(C_{AB} + 2)}{1 + 2\frac{k_{0}}{k_{1}}} Z_{1BC}$$
(16)

Wprowadzając ostatecznie następujące oznaczenia:

$$\alpha = \frac{k_0}{k_1} = \frac{I_{OBC}}{I_{OAB}} \frac{I_{1AB}}{I_{1BC}} = \frac{I_{1AB}}{I_{OAB}}$$
(17)

$$k_{AB} = \frac{C_{AB} + 2k}{2(1+2k)}$$
(18)

$$k_{BC} = \frac{k(C_{BC} + 2)}{2(1 + 2k)}$$
(19)

zależność (16) przyjmuje postać:

$$Z_{p} = 2k_{AB} Z_{AB} + 2k_{1} k_{BC} Z_{BC}$$
(20)

a nastawieniowa wartość impedancji rozruchowej:

$$z_{r} \geq k_{b} \left(\kappa_{AB} z_{AB} + \kappa_{1} \kappa_{BC} z_{BC} \right) \left(\Omega/f \right)$$
(21)

Jest to ogólna zależność określająca wartość impedancji rozruchowej członów podimpedancyjnych zabezpieczeń odległościowych przy metalicznych zwarciach, dla dowolnego układu sieci z uziemionym bezpośrednio punktem zerowym.

$$k = \frac{k_0}{k_1} = \frac{I_{IAB}}{I_{OAB}}$$

Na rys. 3 przedstawiono zależność współczynnika k_{AB} i k_{BC} od wartości współczynnika k dla linii jednotorowych oraz dla linii AB dwutorowej przy założeniu że dla linii jednotorowej $C_{AB} = C_{BC} = 3,5$ zaś dla dwutorowej $C_{AB} = 5,5$.

Jak wynika z zależności (18) i (19) dla linii AB i BC jednotorowych przy współczynniku k = 1 wartość obydwu współczynników wynosi k_{AB} = k_{BC} = 0,92 i wówczas z zależności (21) otrzymujemy:

$$Z_{r} \geq 0.92 k_{b} (Z_{AB} + k_{1} Z_{BC}) (\Omega/f)$$
(22)

Z porównania warunku (1) i (22) wynika że warunek (22) jest łagodniejszy. Należy zaznaczyć że wartość współczynnika $k = \frac{I_{1AB}}{I_{OAB}} = 1$ występuje gdy stosunki impedancji dla składowej zerowej i zgodnej gałęzi AB oraz pozostałej sieci przyłączonej do stacji B są równe tj. gdy w przybliżeniu:

$$\frac{X_{OAB}}{X_{1AB}} = \frac{X_{OS}}{X_{1S}}$$
(23)

gdzie:

X_{OS}; X_{1S} - zastępcza reaktancja dla składowej kolejności zerowej i zgodnej pozostałej sieci przyłączonej do szyn stacji B.

Wymagana dla spełnienia warunku rezerwowania impedancja rozruchowa dla zwarcia jednofazowego może być większa od wartości określonej dla zwarcia dwufazowego w następujących przypadkach:

- gdy k \leqslant 1 dla przekaźnika zainstalowanego na linii jedno lub dwutorowej jeżeli $Z_{AB}\gg Z_{BC}$
- gdy k > 1 tj. jeżeli $k_0 > k_1$ (współczynnik fałszowania dla składowej zerowej większy od współczynnika fałszowania dla składowej zgodnej) jeżeli równocześnie $Z_{BC} \gg Z_{AB}$.

3. Wnioski

- 1° Jak wynika z przeprowadzonej analizy fałszowanie pomiaru podimpedancyjnych członów rozruchowych zabezpieczeń odległościowych przy zwarciach jednofazowych może być większe niż przy zwarciach dwufazowych.
- 2⁰ Dla ustalenia prawidłowej wartości nastawień tych członów impedancję rozruchową obliczoną dla zwarcia dwufazowego należy dodatkowo sprawdzić i ewentualnie skorygować zgodnie z zależnością (21).
- 3° Sprawdzanie wartości impedancji rozruchowej dla zwarcia jednofazowego można dokonać w oparciu o rozpływ składowej zerowej prądu zwarcia z ziemią przy zwarciu na końcu rezerwowanej linii oraz podobny rozpływ prądów zwarcia trójfazowego. Z rozpływu dla składowej zerowej można obliczyć współczynnik k₀ a z rozpływu dla zwarcia trójfazowego współczynnik k₁. Po wyznaczeniu wartości współczynnika k jako stosunku $\frac{k_0}{k_1}$ znaleźć z wykresu na rys. 3 lub z zależności (18) i (19) wartość współczynników k_{AB} i k_{BC} i z zależności (21) obliczyć wartość rozruchową Z_r.

4. LITERATURA

- Skoczyński Z., Nowacki P.J.: Zwarcia w wysokonapięciowych układach elektroenergetycznych (PWT, W-wa 1954).
- [2] Pawłowski A.: Dobór nastawień zabezpieczeń przekaźnikowych i urządzeń automatyki w elektrowniach i sieciach (Przegląd Elektrotechniczny z dnia 21.06.1958 r. zeszyt 5/6).

Seria: ELEKTRYKA z. 31

А. ТРЫБУС Управление Электрических Сетей Гливице

ИСКАЖЕНИЕ ИЗМЕРЕНИИ МИНИМАЛЬНО-ИМПЕДАНСНЫХ ПУСКОВЫХ ОРГАНОВ ЦИСТАНЦИОННЫХ ЗАЩИТ ПРИ ОДНОФАЗНЫХ КОРОТКИХ ЗАМЫКАНИИХ

Содержание

Уставки индивидуальных пусковых органов дистанционных защит, учитыван необходимость резервирования, выбираются таким расчетом, чтобы защита реагировала не только на короткие замыкания, происходящие на данной линии, но также на всех линиях, отходящих с последующей подстанции.Для этого первичное значение пускового импеданса дистанционной защиты на подстанции "А" исполняющее условие резервирования при двухфазном к.з. в системе соединений как на рис.1 выбирается согласно выражению (1).

З воздушных сетях высокого напряжения, в которых обыкновенно применяются вышеуказанные защиты, большинство происходящих коротких замыканий это однофазные к.з. В связи с этим возникает необходимость проанализирования будет ли для определенной сетевой схемы искажение импеданса для однофазных к.з. больше чем для двухфазных к.з. Условия такие существуют в системе с приемной подстанцией, связанной с сетью двумя одноцепными линиями, к шинам которой подсоединен трансформатор с заземленной нулевои точкой. И так, условия резервирования для однофазных к.з. не будут исполнены при выборе уставки импеданса пуска реле согласно выражению (1).

Nr kol. 299

Ложное измерение импеданса дистанционного реле, смонтированного в подстанции "А" для однофазных к.з. в системе как на рис. 2 определяется выражением (21). Зависимости (7) (9) (17) (18) и (19) определают коэффициенты; к_I, к_{AB}, к_{BC} приняты в выражении (21).

Выражение (21) определнет значение импеданса пусковых подимпедансных элементов дистанционных защит при непосредственных однофазных коротких замыканиях в сетевой системе как на рис. 2.

На рис. З представлена зависимость коэффициентов к_{АВ} и к_{BC} от значения коэффициента к = $\frac{\kappa_0}{\kappa_1}$ для одноцепных линий, а также для двухцепных линий АВ при условии, что для одноцепной линии $C_{AB} = C_{BC} = \frac{x_0}{x_1} = 3,5$, а для двухцепной $C_{AB} = \frac{x_0}{x_1} = 5,5$. Из диаграммы коэффициентов К_{АЗ} и К_{BC}, а также из сравнения выражений (1) и (21) видно, что необходимый для исполнения условии резервирования пусковой импеданс для однофазного к.з. может быть больше значения для двухфазного к.з. в следующих случанх:

 когда К ≤ I т.е. если К₀ ≤ К_I (коэффициент искажения для нулевой составляющей тока не больше коэффициента иокажения для прямой составляющей) для реле, установленного на линии одно или двухцепной, если одновременно Z_{AB} ≫ Z_{BC}; К ≤ I имеет место тогда, когда отношение импеданса нулевой и прямой составляющих ветви АВ есть не меньше отношения этих импедансов для остальной сети, присоединенной к подстанции "В" т.е. когда

- когда K>1 т.е. если K₀> K₁ (коэффициент искажения для нулевой составляющей больше коэффициента искажения для прямой составляющей) если одновременно Z₁₀ > Z_{AB}.

Искажение измерения минимально-импедансных....

Значение пускового импеданса для однофазного к.з. можно определить основывнясь на распределении нулевой составляющей тока короткого замыкания с землей при к.з. в конце резервированной линии, а также на сходном распределении токов трехфазного к.з. Из распределения для нулевой составляющей нужно вычислить значение К_о, а с распределения для трехфазного к.з. - значение К_т.

После определения значения коэффициента К как зависимости К необходимо найти из диаграммы на рис. З либо из выражений (18) и (19) значения коэффициентов К и К вс, а также из выражения (21) вычислить значение пускового импеданса Zr.

OINCAHLE PACYHKOB

Рис. 1. Сжема сетевой системы для двухфазного к.з. в конце линии ВС при открытом выключателе на подстанции С;

> I_{AB}, I_{BC}, I_S - токи двухфазного к.з. протекающие по линиям AB и BC и в остальной сети присоединенной к подстанции B:

> Z_{AB}, Z_{BC} - значения импедансов линий AB и BC составляющей прамой последовательности

Рис. 2. Сжема сетевой системы для однофазного к.з. с землей на конце линии ВС при открытом выключателе на подстанции С;

> I_{AB}, I_{BC}, I_S - токи короткого замыкания протекарщие по линии AB, BC и в остальной сети присоединенной к подстанции B.

Рис. 3. Зависимость коэффициентов К_{АВ} и К_{ВС} от коэффициента

$$K = \frac{K_0}{K_I} = \frac{I_{AB}}{I_0 AB}$$

Seria: ELEKTRYKA z. 31

A. TRYBUS Subregional Power Establishment Gliwice

FALSE MEASUREMENTS OF IMPEDANCE STARTING ELEMENTS OF DISTANCE PROTECTION

Summary

Considering the necessity of back up operation, the settings of underimpedance starting elements of distance protections are of values allowing the protection reach to cover not only faults on line concerned but also faults on all lines outgoing from the next station. Thus, the original value of starting impedance of distance protection in station "A" satisfying the condition of back up operation during doublephase fault in system as given in Fig. 1 (Rys. 1) is adjusted according to relation (1).

In extra high voltage overhead lines, where protections being discussed are commonly used, the majority of faults are single-phase ones. So it is necessary to analyse, whether in given network system the impedance false measurements in case of single-phase fault are more significant than in case of double-phase faults. It surely takes place in system, in which receiving station is connected to network by means of only two single lines, the busbars of the station being connected to the transformer of earthed star point. Thus, the condition of back up operation in case of single-phase faults can be satisfied if the adjustment of starting impedance is done according to relation (1).

The impedance false measurement of distance relay being installed in station "A", during single-phase fault in system as shown in Fig. 2 (rys. 2), is given by relation (21). The coefficients k_1 , k_{AB} , k_{BC}

1971

Nr kol. 299

appearing in relation (21) are determined by relations (7), (9), (17), (18) and (19).

Relation (21) determines value of starting impedance of underimpedance elements of distance protections in case of single-phase metallic faults in system as shown in Fig. 2 (rys. 2).

Fig. 3 (rys. 3) shows how coefficients k_{AB} and k_{BC} depend on coefficient $k = \frac{k_0}{k_1}$ value in case of single lines and in case of double line AB, assuming that for single line $C_{AB} = C_{BC} = \frac{X}{X_1} = 3,5$ and for double line $C_{AB} = \frac{X}{X_2} = 5,5$.

As it results from diagram of k_{AB} and k_{BC} coefficients values and from comparison of relations (1) and (21), the starting impedances required for satisfying back up operation conditions in case of single-phase fault can be greater than value determined for double-phase fault in following cases:

- when $k \leq 1$, i.e. when $k_0 \leq k_1$ (false coefficient for zero-sequence component current is no greater that false coefficient for positive-sequence component current) for relay being installed on single or double line if simultaneously $Z_{AB} \geq Z_{BC}$ the case of $k \leq 1$ takes place when impedances ratio for zero-sequence and positive-sequence components of branch AB is no smaller than corresponding impedances ratio for rest of network being connected to station B,i.e. when $\frac{X_{OB}}{X_{AB}} \geq \frac{X_{OS}}{X_{AB}}$.

- when k > 1, i.e. when $k_0 > k_1$ (false coefficient for zero-sequence component is greater than false coefficient for positive-sequence component) if simultaneously $Z_{BC} \ge Z_{AB}$.

Starting impedance value for single-phase fault can be determined on the base of distribution of zero-sequence component of earth-fault current in case of fault at the end of line being backed up and similar distribution of 3-phase fault currents. From distribution for zero-sequence component the value of k is to be calculated and from distribution of 3-phase fault - k_1 value. After determining the val of k coefficient being defined as $\frac{k_0}{k_1}$ ratio, the coefficients k and k_{BC} values should be found from diagram in Fig. 3 (rys. 3) from relations (18) and (19). Starting impedance Z_r value should calculated according to relation (21).

FIGURES DESCRIPTIONS

- Fig. 1. Schematic diagram of network system in case of double phas fault at the end of line BC; circuit braker in station C i open; I_{AB}, I_{BC}, I_S - double-phase fault currents in lines AF BC and in rest of network being connected to station B; Z_{AE} Z_{BC} - impedances of lines AB, BC for positive-sequence com ponents
- Fig. 2. Schematic diagram of network system in case of single-phas earth-fault at the end of line BC; circuit braker in statio C is open; I_{AB}, I_{AC}, I_S - single phase fault currents in li nes AB, BC and in rest of network being connected to station B
- Fig. 3. Coefficients k_{AB} and k_{BC} as functions of $k = \frac{k_0}{k_1} = \frac{I_{1AF}}{I_{0AF}}$ coefficient